

I. NACIONALINIAI PARKAI	1
1. AUKŠTAITIJOS NACIONALINIS PARKAS	1
2. ŽEMAITIJOS NACIONALINIS PARKAS.....	2
3. TRAKŲ ISTORINIS NACIONALINIS PARKAS	3
4. DŽŪKIJOS NACIONALINIS PARKAS	4
5. KURŠIŲ NERIJOS NACIONALINIS PARKAS.....	5

I. NACIONALINIAI PARKAI

Nacionaliniai parkai – tai Lietuvos valstybės saugomos teritorijos su konkrečiam kraštui būdingu kraštovaizdžiu, savitomis gyvenvietėmis, kultūros vertybėmis. Nacionaliniuose parkuose skatinamas pažintinis turizmas ir siekiama lankytojus supažindinti su gamtos bei kultūros vertybėmis. Žmonių veikla tokiuose parkuose ribojama, ji kruopščiai derinama su gamtos apsauga. Lietuvoje iš viso yra penki nacionaliniai parkai: Aukštaitijos, Žemaitijos, Trakų istorinis, Dzūkijos ir Kuršių nerijos (1 lentelė).

1 lentelė NP plotai

Eil. nr.	Nacionaliniai parkai	Bendras plotas, ha
1.	Aukštaitijos NP	40570
2.	Dzūkijos NP	58519
3.	Kuršių nerijos NP	27219
4.	Trakų istorinis NP	8200
5.	Žemaitijos NP	21720

Kokią dalį kiekviename nacionaliniame parke užima miškai, žemės ūkio naudmenos, vandens telkiniai, gyvenvietės, matyti iš 2 lentelės.

2 lentelė NP bendro ploto pasiskirstymas, %

Eil.nr.	Nacionaliniai parkai	Žemės ūkio naudmenos	Miškai	Vandens telkiniai	Gyvenvietės	Kita
1.	Trakų istorinis NP	0	47,6	17,1	2,1	0
2.	Aukštaitijos NP	14,9	66	14,5	1,0	0,2
3.	Žemaitijos NP	38,7	44,6	8,5	1,7	2,1
4.	Dzūkijos NP	2,7	87,3	0,04	0,4	8,8
5.	Kuršių nerijos NP	0,05	27,3	63,1	0,6	8,8

1. AUKŠTAITIJOS NACIONALINIS PARKAS

Aukštaitijos nacionalinis parkas garsėja puikiais švariais, protakomis sujungtais ežerais, etnografiniais kaimais, raiškiomis žemės paviršiaus formomis, miškų gausa ir gamtos harmonija. Tai teritorija, kurioje įvairiais būdais galima keliauti ištisus metus.

66 % teritorijos parke užima miškai, jame yra 126 ežerai: jais ir jų protakomis galima nuplaukti apie 70 kilometrų, o išplaukus į Žeimeną – net pasiekti Vilnių. Kalvos Aukštaitijos nacionaliniame parke iškilusios virš 200 metrų, vienas įspūdingiausių – Šiliniškių gūbrys. Jis ir

Ginučių, Papiliakalnės piliakalniai bei Ladakalnis yra vienos gražiausių apžvalgos vietų Lietuvoje. Pasižvalgyti po parko teritoriją galima ir nuo specialiai prie Ginučių įrengto bokšto.

1 pav. Bitė

Aukštaitijos nacionaliniame parke gyvena per 200 paukščių, 60 žinduolių rūšių, auga daugiau kaip 900 rūšių augalai. 120 iš jų įrašyti į Raudonąją knygą.

Apsistoti su palapinėmis galima aštuoniose valstybinėse ir keturiose privačių asmenų įrengtose stovyklavietėse, norintiems daugiau patogumų – kaimo turizmo sodybose.

Lankytinos vietos:

- prie Tauragnų–Kazitiškio kelio esantis akmuo Moka;
- unikalūs etnografiniai Salų, Varniškių, Vaišnoriškių, Šuminų (Pabaluošės), Strazdų, Kretuonių, Benediktavo kaimai;
- Palūšės bažnyčios ansamblis;
- šeši vandens malūnai;
- Stripeikių senovės bitininkystės muziejus;
- Ignalinos žiemos sporto centras (žiema);

2. ŽEMAITIJOS NACIONALINIS PARKAS

Žemaitijos nacionalinis parkas yra tikras atradimas tiems, kurie keliaudami siekia susipažinti su natūralumą išlaikiusia gamta ir savitomis konkretaus regiono tradicijomis. Ką veikti ir ką pamatyti šiame parke ras ir gamtininkai, ir dviračiais keliaujantys turistai, ir buriuotojai, ir nardytojai, vandens sporto ir turizmo, žvejybos, paukščių stebėjimo mėgėjai.

Platelių ežerynas, didžiuliai miškų masyvai, Žemaičių Kalvarijos architektūra, medžio meistrų dirbiniai, tradicinės Užgavėnių šventės – tai tik keli dalykai, dėl kurių verta apsilankyti Žemaitijos nacionaliniame parke. O keliauti jame galima ir automobiliu, ir dviračiu, ir pėsčiomis.

2 pav. Žemaitija

Parke yra daugiau kaip 200 kultūros paveldo vertybių, 30 iš jų – archeologijos paminklai. Apie 10 % parko teritorijos yra nelankoma. Tai Plokštinės ir Rukundžių gamtiniai rezervatai, pavasario ir vasaros metu – ir pelkių draustiniai. Nacionaliniame parke yra 12 gamtos paminklų – medžių, šaltinių, pusiasalių ir salų, bet ne prie visų jų lengva prieiti.

Apsistoti galima poilsio namuose, kaimo turizmo sodybose, specialiai stovyklauti pritaikytose vietose.

Lankytinos vietos:

- didžiausias ir švariausias ežeras Žemaitijoje – Platelių;
- Pilies sala Platelių ežere;
- Platelių dvaro teritorijoje esantis Raganos uosis – storiausias toks medis Lietuvoje, taip pat – Platelių vinkšna ir liepa;
- Kristaus kančios kelias su devyniolika XVII amžiuje pastatytų koplyčių;
- rašytojos Žemaitės muziejus;
- lietuvių poeto Vytauto Mačernio muziejus;
- militarizmo ekspozicija buvusioje sovietinės armijos 1962 metais pastatytoje požeminėje termobranduolinių raketų paleidimo aikštelėje.

3. TRAKŲ ISTORINIS NACIONALINIS PARKAS

Trakų istorinis nacionalinis parkas kol kas yra vienintelis toks parkas visoje Lietuvoje. Jame, priešingai nei kituose parkuose, itin akcentuojamas kultūros paveldas, istorija ir archeologija.

Trakų istoriniame nacionaliniame parke persipynusi Trakų ir visos Lietuvos istorija. Parko branduolį sudaro Trakų salos ir Pusiasalio pilių kompleksas bei Trakų senamiestis. Parke yra apie 50 didingą ir romantišką krašto praeitį menančių senųjų statinių ar jų likučių. Visą Pilies salą užima pilis ir kunigaikščių rūmai. Tai vienintelė išlikusi iš Lietuvos ežerų salose stovėjusių pilių.

Ypatingas vaidmuo Trakų istorijoje teko karaimams – juos kartu su Krymo totoriais XIV amžiaus pabaigoje Trakuose įkurdino kunigaikštis Vytautas Didysis.

Beveik penktadalį istorinio nacionalinio parko ploto užima vandenys. Parke yra 32 įvairios sandaros ir dydžio ežerai, kuriuose galima buriuoti, pasiirstyti baidarėmis ir valtimis, paplaukioti laivu.

Lankytinos vietos:

- Galvės ežeras su 21 sala;
- Galvės ežero šiaurinėje pakrantėje esanti kalvos viršūnė (įvertinta aukščiausiu įvertinimu Lietuvoje už estetinį vaizdą ir apžvalgos galimybes);
- Užutrakio dvaro sodyboje įsikūręs žirgininkystės klubas „Perkūno žirgai“;
- Trakų sala ir joje esanti pilis bei kunigaikščių rūmai.

4. DZŪKIJOS NACIONALINIS PARKAS

Dzūkijos nacionalinis parkas yra didžiausia Lietuvoje saugoma teritorija. Tai sausų šilų, žemyninių kopų, nepaprastai skaidrių giliaslėnių upelių ir upių kraštas. Miškai šiame parke užima net 87,3 % visos teritorijos.

Itin įdomūs girinių ir panemunių dzūkų etnokultūriniai kaimai. Keturi iš jų – Dubininkas, Lynežeris, Musteika ir Zervynos – paskelbti architektūros paminklais. Parke taip pat yra daugiau kaip 40 dailės paminklų. Merkinės apylinkės garsėja juodosios keramikos meistras, kaimuose žmonės dar tradiciškai audžia, pina, mezga.

Keliauti po parką galima visais metų laikais, vasarą ypač populiari tai daryti baidarėmis, dviračiais. Vandens turizmo mėgėjams parengti įvairaus sudėtingumo ir trukmės maršrutai Ūlos upe, bet galinčių ja plaukti turistų skaičius ribojamas – reikia iš anksto įsigyti leidimus.

3 pav. Dzūkija garsėja grybais – didžiąją jos dalį dengia miškai

Rudenį Dzūkijos nacionaliniame parke gausu grybautojų – šis kraštas garsėja grybais. Paukščiai stebimi prie Nemuno bei Grybaulios žuvininkystės tvenkinių teritorijoje.

Apsistoti galima keliolikoje stovyklaviečių prie ežerų ir upių, taip pat kaimo gyventojų sodybose, svečių namuose.

Lankytinos vietos:

- saviti ir unikalūs šilinių dzūkų kaimai, turistams paliekantys didelį įspūdį, – Zervynas, Margionis, Žiūrai, Musteika.
- nenusakomo vingiuotumo Skroblaus upelis;

- viena įspūdingiausių Lietuvos upių Ūla ir jos slėnyje kunkuliuojantis unikalus Ūlos akies šaltinio ežerėlis;
- senosios bitininkystės reliktai – drevėtos pušys, kuriose buvo išskaptuotos pailgos vertikalios landos ir ertmės bitėms gyventi. Net 21 drevėta pušis paskelbta gamtos paveldo objektu;
- Liškiavos piliakalnis;
- XVIII amžiuje pastatytos Švč. Trejybės bažnyčios ir dominikonų vienuolyno ansamblis. Septyni rokoko stiliaus altoriai – vieni gražiausių Lietuvoje;
- Čepkelių gamtos muziejus.

5. KURŠIŲ NERIJOS NACIONALINIS PARKAS

Kuršių nerijos nacionalinis parkas yra labiausiai lankoma saugoma teritorija Lietuvoje, 2000 metais įtraukta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą. Parkas taip pat įtrauktas į Europos saugomų teritorijų tinklą „Natura 2000“. Jame siekiama išsaugoti būdingas ir retas augalų bei gyvūnų rūšis – jos reikšmingos visos Europos biologinei įvairovei.

Siaura ir ilga smėlio juosta tarp Baltijos jūros ir Kuršių marių pradėjo formuotis maždaug prieš 5000 metų iš vandens srovių sunėsto ir vėjo perpustyto smėlio.

Tokią neriją, kokia ji yra dabar, sukūrė gamta ir žmonės. XV–XVII amžiuje iškirtus miškus pajudėjo smėlio kopos, užpusčiusios ištisus kaimus. Sustabdyti jas buvo galima tik vėl atsodinus miškus – tai ir buvo padaryta.

4 pav. Kuršių Nerija – ilga siaura smėlio juosta tarp Baltijos jūros ir Kuršių marių

Kuršių nerijos nacionalinis parkas išsiskiria nepaprasto grožio kraštovaizdžiu, taip pat savita augalija ir gyvūnija. Aplankykite nerijos didįjį kopagūbrį, senąsias parabolines kopas prie Juodkrantės, pilkąsias kopas tarp Juodkrantės ir Pervalkos, pustomas Parnidžio ir Sklandytojų kopas. Pasimėgaukite smėlio paplūdimiais, švriu jūros vandeniu, saulėtais pušynais, pasivažinėkite dviračiais.

XX amžiaus pradžioje Kuršių nerijoje poilsiaudavo vokiečių kultūros ir meno įžymybės, rašytojas Tomas Manas turėjo vilą. Kuršių nerijoje galima ilsėtis viešbučiuose, poilsio namuose.

Lankytinos vietos:

- etnografinės žvejų sodybos;

- senosios XIX amžiaus pabaigos–XX amžiaus pradžios vilos Nidoje, Juodkrantėje ir Smiltynėje;
- senosios Nidos kapinės;
- Nidos ir Juodkrantės evangelikų–liuteronų bažnyčios;
- Lietuvos Jūrų muziejus–akvariumas ir delfinariumas Smiltynėje;
- Vėtrungių muziejus–galerija Juodkrantėje;
- Žvejo etnografinė sodyba;
- Gintaro galerija–muziejus;
- Tomo Mano kultūros centras Nidoje;
- pilkųjų garnių ir didžiųjų kormoranų perėjimo vieta netoli Juodkrantės.

RODYKLĖ

K

kaimo turizmo sodybose, 2, 3

P

poilsio namuose, 3, 6

V

viešbučiuose, 6